

סגן אלוף ג. ריבלין

מ"א" עד "ק"

במשעול של 100 גליונות „מערכות“

אגב — לחוקרי ראשי-תיבות: מקור הקיצור הג"א במקורו לא היה הגנה אורחית, כפי שחושבים רבים היום, אלא: „הגנה נגד גאזים ואויר“.

קרוב לשנה שימשה הלשכה כמוסד המרכזי ש- יזם, ריכז וארגן את כל פעילות הג"א בישוב העברי. נערכו מחקרים על זרמי-האויר, כיוונם בארץ בשעות השונות, השפעת החום על התנדפות הגזים וכד'. כן נערכו מפקדים של מרתפים היכולים לשמש מקלטים — ושאר בעיות הכרוכות בהג"א.

*

תוך התעסקות באלה נצטבר והלך בלשכה חומר בבעיות צבאיות שונות — שאנשי ההגנה והמפקדים בה לא יכלו, בדרך כלל, להגיע אליו — בשל החשש להזמין עתונות וספרות צבאית מחשש עינאי-בישא של הבולשת הבריטית לגבי מקבליהם. ועלה על דעת מי שעלה לנסות ולהוציא לאור עתון מקצועי צבאי „ליגלי-למחצה“ למפקדי ההגנה.

בדיונים על-כך השתתפו אליהו גולומב, ברל כצנלסון ודוב הוז ז"ל, ויבדלו לחיים דוד בן-גוריון, משה שרת, אלוף יוחנן רטנר, (ראש המפקדה הארצית) רב-אלוף יעקב דורי (רמטכ"ל ההגנה), ושאול אבי-גור, והוחלט לגשת להוצאתו לאור. כעורכים נקבעו מנהלי הלשכה — אלעזר גלילי ואליעזר לבנה (ש- השתתף בו כשלוש שנים).

ההחלטה אמרה שיש להשתדל ולהשיג רשיון רשמי להוצאת העתון — כדי לא להעיק על המפקדים בחומר בלתי-ליגלי נוסף. הוב' הוז, בקשריו עם ה- שלטונות, קיבל על עצמו לסייע בהשגת הרשיון.

במשרדי מרכז „הפועל“ שמימין למסדרון בבית ברחוב לילינבלום בת"א — ובאגודת השומרים ש- משמאלו — רבים המבקרים ורבה ההמולה. רוב-עם והמולה אלה נמצאו מועילים לכסות על משרד- מחתרת של ההגנה, אשר רק מספר שבועות לפני-כן שכנה בו עדיין כבוד ה„מ.א.“ (המפקדה-הארצית) בעצמה.

באביב 1939 הוקצה כאן חדרון קטן ב„טריטוריה“ אשר למרכז „הפועל“, ללשכה (ואולי היה זה „מדור“ או „ענף“ — הן הגדרת מקבים לא היתה עדיין במציאותנו אז), אשר לרגל החששות לפרוץ מלחה"ע, הוטל עליה לעסוק באיסוף נתונים וחומר על הנעשה בתחום הצבאי בעולם ולספק למפקדת ההגנה, למטכ"ל ולמחלקה המדינית של הסוכנות- היהודית ידיעות מבוררות על החידושים וההתפת- חויות בתחום זה בכלל, ובאנגליה והמזרח התיכון בפרט.

מקורות האינפורמציה העיקריים שימשו הגליו- נות הכרסתנים של ה„טיימס“, בני 36 עמודים גדו- לים ליום, וה„דיילי טלגרף“, וכן שבועונים אנגלים וקטעיי-עתונות בנושאים אלה שהיו נשלחים הנה במיוחד מאנגליה.

עיקר החרדה שחרד אז העולם כולו היתה מופנית להתקפת גאזים מרעילים והפצצות-מן-האוויר והש- פעתם של אלה על האוכלוסיה האורחית. לפי הוראות מלונדון-נתעוררה גם ממשלת המנדט לארגן את פעולת ההג"א בארץ, ואחד התפקידים הראשונים הממשיים שהוטלו על הלשכה היה — לשמש יועץ ל- מחלקה המדינית במו"מ שלה עם הבריטים בענין זה.

בגורלנו ליפול לידי של הצנזור גבי מוסקוביץ שלא החמיר עמנו. כמובן, שלא העזנו לדבר עם הצנזור בגלוי על מהות העתון, בפגישת-ההיכרות הוסבר לו כי העתון מיועד להסברת מהלכי המלחמה לציבור, (ואח"כ — עם ראשית הגיוסים לצבא הבריטי — גוסף נימוק כי הוא משמש את החיילים היהודים בצבא הבריטי). עבר זמן מסוים עד שנתברר שוד יחסו המקל של גבי מוסקוביץ (כיום גבי דורון, מאנשי משרד-החוץ) ל"מערכות" — הוא עצמו היה מפקד בחי"ש, ואת הגליונות של "בימי מערכות" "אשמורות" ו"מחנות" רכש לעצמו עוד לפני כן, בפגישות מפקדי "השורה".

*

מיד עם הגליונות הראשונים נתעוררה שאלת הכתיבה של חברי השורה ומפקדיה. ולא קל היה "להכתיבם". אליהו גולומב וישראל גלילי תרמו מפעם לפעם למאמר ראשי שהופיע בעילום-שום. אך כיצד יוחתמו כותבי מאמרים מקצועיים שכבר העזו לנסות כוחם בכתיבה? הפתרון לכך היה

ב"הדבקת" שמות. כך, למשל, מאחורי השם ולריאן קונסקי, שכתב על פריטוניות, עמד יצחק שדה ה"מנחם" מיור גריגורי ליסיצין, גיבור בריית-המועצות — סא"ל משה גורן. י. כרמלי — היה כנויו של יגאל ידין, וי. אלון — יצחק דובנו ז"ל. אצל אל"מ צבי הורביץ — הוקפץ הצ' הסופי לראש והפכו ל"מיור צ. הורבץ, ואצל מ. דיין נשמטה הנקודה ויקרא "מדין". ומונדק, שבשם זה בלבד היה מוכר בארץ, הוחתם לשם קונספירציה בשמו הנכון "ד"ר משה פסטרנק".

"העדות הורחקה" גם בקביעת מקומם של ה"תיאורים. תיאור רגיל של קורס מ"מים של ההגנה

הירחון צריך היה להופיע, כלפי השלטונות, כמפעל מסחרי-פרטי. גרשון ריבלין נקבע להיות, כביכול, המו"ל שלו. בסיפורו לשלטון המחוזי נאמר כי היות ובעבר עסק בענייני דפוס ואחרי-כן שימש נוטר, החליט עתה, בבקשו לו עיסוק, להוציא עתון שיטפל ב"עניינים מדיניים, כלכליים וצבאיים", ושיהיה מיועד אל חיל-הנוטרים בעיקר. אכן, בתעודת הרשיון נמחקה המלה "צבאיים" — אך למרות זאת הופיעו הגליונות כשהם נושאים כתובת זו.

נתעוררה עוד בעיה של עורך אחראי, — שלפי החוק חייב היה להיות מוסמך אוניברסיטאי. התפקיד הוטל על ד"ר שמעון גלביץ ז"ל, — רופא בקופת-חולים — אשר הושבע כעורך האחראי (לאחר פטי-רתו, ועד הקמת המדינה, הופיעה כעורך העו"ד מינה קליבנסקי — המוכרת כיום בתור השופטת מינה שמיר).

עוד עמדה למכשול, כרגיל, הבעיה התקציבית. למפקדת ההגנה לא היה כסף לכך. ד. בן-גוריון הקציב לכך סך 100 לירות מ"קרן-החלוצי", והועה"פ של ההסתדרות קיבל עליו לתמוך בשלוש חוברות ראשונות בסך 30 לירות לחוברת. באלה ניגשנו ל"הוצאתו של הגליון הראשון.

הגליון הראשון יצא לאור — יום-יומיים אחר פרוץ מלחמה"ע. ולפי חוקי החירום חויב בצנזורה מוקדמת שהופעלה אז. צרה זו איש לא ידע מה יהיה טיבה. היה חשש פן יאסר העתון בכלל — ולכן הוחלט שהגליון יופץ כחוברת חד-פעמית. מעל למלה "מערכות" — הוספו האותיות "בימי" וכך הופיע הקובץ "בימי מערכות". אחריו באו "אשמורות" ו"מחנות" — כקבצים, וכולם לא הוגשו לצנזורה.

הגליונות הראשונים נתקבלו בענין רב בשורה. את הגליון הראשון צריך היה לחזור ולהדפיס בתוספת טפסים. גליון "אשמורת" שהודפס בכמות כפולה — אזל כולו. ובמשך הזמן היה "מערכות" לירחון הנפוץ ביותר בארץ.

*

עם הופעת "מחנות" נתעוררו השלטונות. המו"ל נקרא למשרדי שלטון-המחוז ושם הוסבר לו ברורות, כי "מבינים את החכמה", ואם לא יגיש את העתון להבא לצנזורה — ישלל הרשיון שניתן ל"מערכות" — וגם הקבצים יחרמו.

או נערכה הפגישה הראשונה עם הצנזורה. נפל

דבריהם הופיעו בירחון, והם אורו עוז והמשיכו לכתוב. הסיכום מגלה כי עד מלחמת השחרור השתתפו ב"מערכות" בכתיבתם כ-150 מפקדים וחברים!

אשר לנושאים: מפתח הענינים שהופיע לפני כשנה פירט אותם לפי סדר א"ב. אך כבמחזה עוברים תקופות ונושאים: שנות המאורעות וסיכום לקחם; ראשית מלחמת-העולם — והסברת התפתחויות מסעי-המלחמה; התקרבות החזית לארץ — והקדשת מקום רב למלחמה-במדבר — ואף קובץ מיוחד מוקדש לכך; עם כיבוש כרתים ע"י צנחנים גרמניים — הקדשת מקום למלחמה נגד-צנחנים או "סוככנים" בלשון אותם ימים; עם הקמת משמר-החוף — פרשת המלחמה בחופים נגד כוח-פולש; המאבק ונושאי הרבים: — מלחמות עמים לשחרורם, סוגיות המלחמה הפרטיזנית ותנועות-מחתרת, ומלחמה בלילה, ויגניט והשפעתו על אופי לחימתנו; על החי"ל* — בחזית איטליה, ולקח השירות בצבא הבריטי, ועם התקרב מלחמת-השחרור; על הגנת-ישובים וגושים, על מלחמת-דרכים, על מלחמת שריון — על האופי הלוחם של עממי ערב השונים המקיפים אותנו.

ובהעדר ספרות על כלי נשק ותפעולם — מדורים על נשק שהופיע בהגנה, אצל הנוטרים או ביחידות הצבא הבריטי שאנשינו שירתו בהם; המרגמה והפיאט, והרובה הנ"ט, המכ"י, המקלע וה"תת", מוקשיים לסוגיהם, האלחטי והתותח — וכל אלה מלווים תצלומים ותרשימים על הטכניקה של התפעול ועל אורח השימוש הטקטי.

עוד בימי הבריטים נעשו גישושים להעלות על הכתב מתולדות ההגנה ומפעולותיה ונתפרסמו פרשות-קרב על הגנת תל-חי וחולדה ויערות-הכרמל, ופרשיות במאבק ההעפלה ב"הנרייטה סולד" (האניה הראשונה שגילתה התנגדות אקטיבית לגירוש) ו"חיים ארלוזורוב", וספרו של י. סטון "בדרך המחצית לא"י".

עם קום המדינה, הגיוס הכללי, הערות בישוב לבעיות צבאיות — ומכאן התרחבות ציבור הקוראים ושינוי אופיו — בא השינוי בצורתו של הירחון — הגדלת היריעה, הרחבת מעגל הנושאים, תוספת תמונות ועטורים. אז נקבעה גם סמלו: החנית והמגן.

בג'וערה הועלה על דפי "מערכות" כאילו היה זה תרגום של רשימה על פעולות פרטיזנים ביוגוסלביה — שאותה שעה היו ב"מודה" אצל הבריטים. דיון על מבנה היחידות הדרוש לקרבות-ער — נושא חשוב בימי המאבק נגד הבריטים — הופיע כבקורת על ספר אמריקאי בנושא זה, וזכורה לנו אפיזודה אפיינית: היה זה בימי המאבק, חיפושי הנשק והמצור על ישובים. היה רצון להביא בפני החברים תיאור על נוהגיו ושיטותיו של הצבא הבריטי ב-מקרים כאלה, למען ידעו להתכונן לקראתם. ואף נמצא בעתון צבאי בריטי מלפני שנים מאמר על נושא זה. גבי דורון כבר לא היה בצנזורה, כי התגיס בינתיים לצבא הבריטי והיה מפקד יחידה בו; ממלא-מקומו בצנזורה, כשראה את כותרת המאמר נתמלא חימה על החוצפה שבעצם הגשתו ופסל אותו מיד. אך אנו לא רצינו לותר על פרסומו. מה עשינו? הוספנו לו מבוא קצר, בו נאמר כי הציבור סובר לעתים כי הצבא בחיפושיו רוצה סתם לגרום לו, לציבור, קשיים וצרות, בעוד שאין זה כך. יש לצבא אורח קבוע ושיטה קבועה שלפיהם הוא נוהג במקרים של חיפושים בכפרים ובמושבות — ורצוי שהציבור יבין וידע את דרך פעולת הצבא בפעולות אלו נגד ישובים, כפי שיוסבר לקורא במאמר הבא. עם הקדמה כזו הגשנוהו שוב, ללא שינוי מילה בתוכו, לצנזורה, עם הגשתו, וזכרנו כיצד נענה הצנזור בשביעות-רצון ואמר: "אזה, מאמר כזה אני מבין, זה בסדר, ולא כאותו מאמר שהגשתי לפני ימים מספר על הצבא נגד אזרחים — — —" (חזור פנימי למפקדים הסביר את חשיבות המאמר ותשומת-הלב שיש להפנות לו-נאמר בו גם לאנשים שמחוץ לשורה).

מאמצים רבים הושקעו בנסיונות להכתיב אנשים, ויועלה כאן כיצד נכתב מאמרו הראשון של יצחק שדה ל"מערכות". יצחק טען כי מעולם לא כתב מאמרים. יום אחד התלוצץ: "רק אם תאסרוני יכתב מאמר", ובהלצה-נגדית נעלנו אותו יום אחד כשנזדמן אלינו בשעות צהרים למשך שעתים בחדר המערכת (עם שני בקבוקי "תסס" — למען השראה), וכך נכתב מאמרו הראשון של י. שדה, שהיה אחרי-כך מן המשתתפים הקבועים בירחון.

מאמצים מתמידים אלה נשאו סוף-סוף את פריהם. אנשים ניסו כוחם בכתיבה, שחיבה אמנם, לעתים קרובות, עריכה רבה ויסודית, אך העיקר הוא ש-

(*) ראשי-היבות של "חטיבה יהודית לוחמת".

ומאחורי הפרגוד: עם פרוץ המלחמה העולמית נתעורר גל ממציאיים והמצאות בישוב. וה"לשכה" נקבעה כ"תחנה מקבלת" ובודקת בדיקה ראשונה את ההצעות. ותלייתלים של הצעות הובאו בפנינו, ודמויות שונות של ממציאיים הופיעו: הגה עלם צעיר, בן אחת המושבות, שבוק מרצד בעיניו, שערר המתולתל לא סופר ולא סורק, נושא עמו רעיון על "טנק מעופף". אך תנאי עמו לפני שימסור את ה"פרטים, תנאי בלי-עבור; שנבטיח לו כי ד"ר ויצמן לא ימסור את סודו לאנגלים לפני שיתחייבו הללו בערובות ליתן לנו תמורתו מדינה-יהודית עצמאית; ואז, בן אותה מושבה, שתמיד תיק עור מקופל הדוק בחוקה מתחת לבית שחיו — מביא הצעות על רפואות מיוחדות המועילות לחיילים המנותקים מ- ביתם זמן ממושך — — — וכן כתב-סתרים ש"לא יתגלה אף פעם"; ואחר, בן-חיפה, מביא שרטוטים של מתקן אשר בעת התקפת גזים יסע ברחובות ויפריח את הגזים אל הכיוון הרצוי, לאיזורים בלתי- מיושבים. ואחרים נושאים עמם בגדי-שריון, ו"תחיל- ארטילרי" ועוד ועוד. הרבה בדיקות נבדקו ההצעות, ומהן נתבררו כמה וכמה בעלות ענין ותועלת.

קמת רשת מרציי-משנה (ה"חברה" קוראים למרצה כזה "מרצה משנה" או "מרצה משונה") המקיפה מאות איש, אשר מקבלים הדרכה בעל-פה בכינוסים גושיים, גליליים ונפתיים, או על-ידי קציני-הסברה שמונו בנפות (*). ראשי-פרקים להסברה בכתב נש- לחים מיד עם התרחש מאורע כל שהוא שיש בו ענין בטחוני או מדיני-ציוני. עם ראשית המאבק, אחרי פרסום הספר-הלבן של 1939 — מכינה ה"לשכה — בהדרכתו של ברל כצנלסון — את ה- עתונים הבלתי ליגלים הראשונים, "במצור" — ועם גבור המאבק מושלת על המחלקה פרשת הכנת ה- כרוזים הבלתי-ליגליים של ה"הגנה" (יזכר באלה ישראל שלומי, בעל בית-הדפוס, שלמרות הסיכון עמד לנו בכל תביעות בענין זה, עד כי כינינו אותו בהלצה: "המדפיס הממשלתי הבלתי-ליגלי") הדפס- תם והפצתם להדבקה בלילות — שנעשתה בעיקר ע"י הגדנ"ע. וכן "אגרות" וחברות באנגלית לאנשי ה- צבא והמשטרה הבריטיים, וחברות "לחבר" ו"למד- ריך", הכנת שידורים ל"קול-ישראל — תחנת-השי- דור של תנועת המרי העברית". מתוך צורך ליצור מגע גלוי עם ציבור הנוטרים הגדול במחנותיו הוקמה ליד "מערכות" — זה, עתון הנוטרים' — ספ- ריה מרכזית לנוטרים, שבזכותה גיתנה למעשה לנציגי- ההגנה (ששימש גם נציגי-הספריה) רשות-כניסה ל- מחנות באישור השלטונות האנגלים. ועם ראשית הגיוס לצבא הבריטי — מתרחבת הפעולה גם לשם, ועד הקמת "הועד למען החייל" משמשת מח' ה- הסברה גם בחלק מתפקידיו בקרב חיילינו בצבא הבריטי.

עם הופעת החוברת השניה — מתעורר הרצון לשמוע מה דעת החברים בשורה עליהן. וככנס מפק- דים ב"גליל-התיכון" (אזור חדרה) נערך הביור הראשון. וההדים היו מעודדים. החברים מבקשים גם הרחבה: "מערכות-בעל-פה" — להסברה על נושאים שאין להעלותם בכתב.

הרעיון מובא לפיקוד העליון המחליט שמערכת "מערכות" תשמש גם כמחלקת ההסברה של ארגון ההגנה. ומ-1940 מתחילה פעולה זו — ונמשכת ע"י המערכת עד הקמתו של צה"ל. במשך כל הזמן הזה היתה מעין "אוגינה פרסונלית" בין מערכת "מערכות" והנהלת מחלקת ההסברה של ה"הגנה" — ששתיהן קיבלו את הכונתן-מהמחלקה המדינית של הסוכנות היהודית, ועל-כן קשה היה אף להפריד בהווי העבודה בין ההוצאה ובין מח' ההסברה.

במסגרת פעולת ההסברה מאוגדים מרצים ומר-

ימי המאבק, חיפושים ורדיפות אחרי אנשי ה- הגנה, מוסדותיה ונשקה. עוצר רודף עוצר. ובאותה שעה עצמה נהנים אנשי "מערכות" (בתורת עתוני- אים) מתעודות חופש-תנועה בעוצר — ומשמשים על-כן בהודמנויות כאלו מקשרים בין מוסדות ה- ארגון, ובשעת ניתוק ת"א מירושלים לשבועים ל- ערך — מקבל איש "מערכות" ליווי ורכב צבאי בריטי כדי לאפשר את נסיעתו לירושלים ל"צורך תפקידו העתונאי" — ומעביר את דבר מפקדת ההגנה ל- מוסדות הלאומיים בירושלים, ומביא בחזרה את ה- הוראות משם — ושוב בעזרתו האדיבה של קצינ- העתונות של הצבא הבריטי הסוגר על תל-אביב... ונסים: בזמן החיפוש בשבת השחורה בקיבוץ אפיקים, מקום מגוריו של עורך "מערכות" אלעזר

(*) על קבוצה זו של קציני הסברה נפתיים וגליליים נמנו: זאב צירנצקי, כיום אל"מ זאב, קצין חינוך ראשי בצה"ל, אריה לבבי, אריה אשל, כתריאל כץ, אליעזר הורביץ-הלוי, כיום צירי ישראל ונציגיה בכירת שונות, פרופ' אהרון קצילסקי, חיים תרט, אישזרות, יוכבד דוסטרובסקי, נתניה ארגוב, יוסף קלינמן (שנפל בהגנת עין-זב), ועוד.

גלילי, נכנס מיור בריטי, עורך את החיפוש, לחדרו — אך משרואה הוא אצטבאות גדושות ספרים — הריהו רק מפליט מפיו "Oh, Books" (הה, ספרים!) פונה עורף ויוצא, בלי לגשת לעיין מה תכנם של ספרים אלה...

* * *

קמה המדינה, הוקם צה"ל.

עתון ההגנה הופך להיות עתון צבא-ישראל, ו- מלווה את צה"ל בשטחי פעילותו השונים. ופעולות "מערכות" רחבו: הוצאת הספרים שראשיתה עוד בימי המחתרת והמכילה סדרות שונות — התפתחה במשך השנים במידה ניכרת. על כלי המבטא האחד — "מערכות" — צמחו השלוחות הקבועות: "צקלון", "מערכות-ים" ו"מערכות-הפלים".
הבעיות נתרבו, התחומים רחבו, הצרכים רבו. אך התפקיד והמשימה היסודיים נשארו כשהיו, כפי

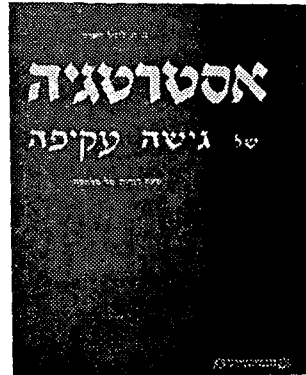
שנקבע בשעתו במעין "הגדרת תפקידים" שניתנה לבית-ההוצאה, "לשמש במה להרחבת אופקו של ה- מפקד, איש הצבא והמגן העברי..."

להעמיק אפיק זה חתרה למערכת במיטב מאמציה בכל שנות פעולתה: להורים בו את זרמי המחשבה הצבאית; לעורר למחשבה, ליזמה, ללימוד, להבנת תהליכי התפתחותם של המדע והאמנות הצבאיים; להכיר את עברם הצבאי של העם והארץ; לעורר לסיכויים, להתריע על פרצות, ללבן בעיות ולתרום לעיצוב דמותו של איש-הצבא העברי — לאלה שאפו "מערכות" במאה החוברות ובשלוחותיהן, ולכך נת- כוונן בהתמדה. להמשיך בשירות זה למען חיסונם של כוחות המגן העבריים תשאפנה "מערכות" גם בעתיד, ולתרום בכך את תרומתן לביצור בטחון ה- מדינה ושלומה, כי, ככתוב בשערי "מערכות" — "כחוסן התנית — פן רוחב המגן לעם".

מ' ומה בחוברת (סוף)

לאחר מספר "התראות" לקוראי "מערכות" — הופיע לבסוף בימים אלה ספרו של קפ'

לידל-הארט, "אסטרגיה של גישה-עקיפה". אכן, ספר על "מאה דורות של מלחמה" — מה לגבי הפרש-זמן של שבועות או חודשים מספר? הופעת הספר בעברית מהוה ללא-ספק תוספת ניכרת — במשקל ובתוכן — לספריתו של הקורא הצבאי שלנו. הספר רחוק מלהיות "מעל למחלוקת" של הערכות הסטוריות-צבאיות שונות ומנוגדות; הוא עצמו נתון בתוכה — ואף הוא גופו משמש לה. אך, דא עקא — גם בזאת עשוי להיות טמון חלק מערכו: כי אין דבר המועיל למחשבתו של איש-צבא כאותו דבר המדברן אותו למחשבה ולהרהור בקורתיים ועצמאיים. מהדורת הספר שתורגמה לעברית מכילה גם סקירה מיוחדת, מפרי-עטו של רב-אלוף יגאל ידין, לסיכום מהלך מלחמת-הקוממיות של ישראל. אף סקירה זו, בצד הניתוח רב-הרושם ורבה-עניין על ידי ל-ה. של תקופת ה"אסטרגיה של היטלר" והמבצעים שבשלהי מלחמה-ע השניה — ותיאור-מנתח, מפי גנרל א. דורמן-סמית הבריטי, למסעי צפון-אפריקה 42—1940 — מהוה את היסוד להכללות-יה-המסכמות של בעל-הספר, בענין האסטרגיה

עקיפת-הגישה כמפתח לפתרון בעיות האמנות-האופרטיבית.

בימים אלה הופיעה בהוצאת "מערכות" המהדורה השניה של ה"אטלס ההיסטוריי-

הגיאוגרפי" של צה"ל, שהוכן ע"י מפקדת קצין חינוך ראשי. האטלס קנה כבר לעצמו מקום כה מובטח הן על שולחן עבודתו של איש-הצבא והלומד והן בספרייה-הבית של משפחה עברית, עד שאין עוד צורך להציגו בפני הקוראים. שכלול חשוב נוסף במהדורה החדשה — מפת ההתישבות העברית, ערב מלחמת הקוממיות, שהוכנה במיוחד למהדורה זו. המעיין באטלס יוכל מעתה לראות ביתר הבלטה את הקשר-האירגוני שבין ה"אסטרגיה ההתישבותית" שלנו בשנים-עברו לבין הרקע האופרטיבי וה- אסטרגי של מלחמת הקוממיות — ושל תחומי המדינה.

